

دانشگاه پیام نور

توانین حقوقی و حقوق محیط زیست

(رشته آموزش محیط زیست)

دکتر محمد رضوانی

سرشناسه	: رضوانی، محمد، ۱۳۴۷ -
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدید آور	: قوانین حقوقی و حقوق محیط زیست (رشته آموزش محیط زیست) / مؤلف: محمد رضوانی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: نه، ۲۶۸ ص.؛ مصور، جدول.
فروست	: دانشگاه پیام نور، ۱۸۲۷. دانشکده علوم کشاورزی: ۱۶۸.
شابک	: 978 - 964 - 387 - 869 - 6
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۵۵ - ۲۵۶.
موضوع	: محیط زیست - قوانین و مقررات - ایران - آموزش برنامه ای.
موضوع	: محیط زیست - قوانین و مقررات - ایران.
موضوع	: محیط زیست - آموزش برنامه ای.
موضوع	: محیط زیست - قوانین و مقررات بین المللی.
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۳۷۱.۶۹۱ : ۳۷۱.۶۹۱ : KMH۳
رده بندی دیویی	: ۳۴۴/۵۵.۰۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۳۱۴۹۴

دانشگاه پیام نور

قوانین حقوقی و حقوق محیط زیست

مؤلف: دکتر محمد رضوانی

ویراستار علمی: دکتر افروز علی محمدی

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول تیر ۱۳۹۱

شابک: ۶ - ۸۶۹ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 869 - 6

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۴۲۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ و ویرایش اول اثر، با نظرخواهی و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرات اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صورتی جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و با درگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست

مقدمه

نه

فصل اول: کلیاتی از قواعد حقوقی

۱-۱ منابع رسمی

۱-۱-۱ قاعده حقوقی

۲-۱-۱ قانون

۳-۱-۱ عرف

۴-۱-۱ رویه قضایی

۵-۱-۱ نظریه حقوقی

۶-۱-۱ مقررات دولتی

۲-۱ منابع غیر رسمی

۱-۲-۱ اعمال حقوقی

۲-۲-۱ قواعد صنفی

۳-۲-۱ اصول حقوقی

۴-۲-۱ انصاف

خودآزمایی

فصل دوم: آشنایی با مفاهیم محیط زیست

۱-۲ روند تکاملی محیط زیست

۲-۲ تعریف لغوی محیط زیست

۳-۲ مفاهیم و اصطلاحات محیط زیست

۴-۲ انواع محیط زیست

۱-۴-۲ محیط طبیعی

۲-۴-۲ محیط مصنوعی یا انسان ساخت

۳-۴-۲ محیط اجتماعی

۵-۲ اکوسیستم

۱-۵-۲ تعریف لغوی اکوسیستم

۲-۵-۲ تعریف اصطلاحی اکوسیستم

۴۶	۲-۵-۳ انواع اکوسیستم
۴۷	۲-۶-۱ انواع آلودگی
۴۸	۲-۶-۱-۱ تعریف علمی آلودگی محیط زیست
۴۹	۲-۶-۲ تعریف حقوقی محیط زیست
۴۹	۲-۶-۳ منبع آلودگی
۵۰	۲-۶-۴ انواع آلودگی
۵۱	۲-۷-۱ مبانی حفاظت از محیط زیست
۵۱	۲-۷-۱-۱ سنت های مذهبی
۵۳	۲-۷-۱-۲ جوامع سنتی
۵۴	۲-۸-۱ مفاهیم و اصطلاحات حقوقی محیط زیست
۵۵	۲-۸-۱-۱ جرم زیست محیطی
۵۷	۲-۸-۲ حقوق ملی
۶۵	۲-۸-۳ حقوق بین المللی
۷۵	خودآزمایی
۷۷	فصل سوم: تکامل تاریخی حقوق محیط زیست
۷۷	۳-۱-۱ کنفرانس جهانی محیط زیست (استکهلم، ۱۹۷۲)
۸۰	۳-۲-۱ کنفرانس بین المللی حقوق همبستگی (نیویورک، ۱۹۸۲)
۸۱	۳-۳-۱ کنفرانس جهانی محیط زیست (ریودوآزیرو، ۱۹۹۲)
۸۶	۳-۴-۱ کنفرانس جهانی توسعه پایدار آفریقای جنوبی (ژوهانسبورگ، ۲۰۰۲)
۸۸	۳-۵-۱ تاریخچه حقوق محیط زیست در ایران
۹۵	۳-۶-۱ سیر تکاملی پاسخ به جرایم زیست محیطی
۱۰۰	خودآزمایی
۱۰۱	فصل چهارم: اصول حقوق بین الملل محیط زیست
۱۰۱	۴-۱-۱ ضرورت به کارگیری حقوق در حفظ محیط زیست
۱۱۱	۴-۲-۱ اصول حقوق بین الملل محیط زیست
۱۱۲	۴-۲-۱-۱ اصل حاکمیت دولت
۱۲۵	۴-۲-۲ اصل همکاری
۱۲۹	۴-۲-۳ اصل حمایت و حفاظت از محیط زیست
۱۳۲	۴-۲-۴ اصل جلوگیری
۱۳۴	۴-۲-۵ اصل احتیاطی

۱۳۵	۴-۲-۶ اصل پرداخت توسط آلوده ساز
۱۳۹	۴-۲-۷ اصل اطلاع رسانی و کمک به حوادث اضطراری زیست محیطی
۱۴۶	۴-۲-۸ اصل اطلاع رسانی و مشاوره در رابطه با آثار برون مرزی
۱۴۸	۴-۲-۹ اصل حقوق شخصی: برابری حق مراجعه به محاکم
۱۵۲	۴-۳-۳ لزوم و چگونگی پاسخ به جرایم زیست محیطی
۱۵۳	۴-۳-۱ ضرورت پاسخ به جرایم زیست محیطی
۱۵۴	۴-۳-۲ شیوه های پاسخ به جرایم زیست محیطی
۱۵۸	۴-۴ انواع پاسخ های کیفری در حقوق محیط زیست ایران
۱۵۸	۴-۴-۱ حبس
۱۶۰	۴-۴-۲ جزای نقدی
۱۶۳	۴-۴-۳ حبس و شلاق
۱۶۴	۴-۴-۴ حبس و جزای نقدی
۱۶۵	۴-۴-۵ حبس و خلع ید
۱۶۶	۴-۴-۶ جزای نقدی و جلوگیری از تردد وسیله
۱۶۸	۴-۴-۷ جزای نقدی و مصادره
۱۶۸	۴-۴-۸ جزای نقدی و ضبط عین مال
۱۶۹	۴-۴-۹ جزای نقدی و مصادره و تعطیلی
۱۷۰	خودآزمایی
۱۷۱	فصل پنجم: قوانین و مقررات سازمان های متولی محیط زیست و منابع طبیعی در ایران
۱۷۱	۵-۱ سازمان های متولی محیط زیست و منابع طبیعی در ایران
۱۷۲	۵-۱-۱ قوانین و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست
۱۷۰	۵-۱-۲ قوانین و مقررات سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور
۲۰۳	۵-۱-۳ قوانین و مقررات مربوطه سازمان شیلات ایران
۲۰۹	خودآزمایی
۲۱۱	فصل ششم: کنوانسیون ها و نهادهای بین المللی
۲۱۱	۶-۱ توافق و اجرای موافقت نامه های بین المللی محیط زیستی
۲۱۴	۶-۲ کنوانسیون ها و نهادهای بین المللی
۲۱۴	۶-۲-۱ کنفرانس جهانی محیط زیست (استکهلم - ۱۹۷۲)
۲۲۱	۶-۲-۲ کنفرانس محیط زیست و توسعه: (همایش زمین، ریودوژانیرو - ۱۹۹۲)
۲۲۶	۶-۲-۳ برنامه محیط زیست ملل متحد (۱۹۷۲)
۲۲۷	۶-۲-۴ اتحادیه بین المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی (۱۹۴۸)

- ۲۲۹ ۵-۲-۶ کنوانسیون تنوع زیستی (ریودوژانیرو - ۱۹۹۲)
- ۲۳۱ ۶-۲-۶ کنوانسیون مربوط به تالاب‌های مهم بین‌المللی (رامسر - ۱۹۷۱)
- ۲۳۲ ۷-۲-۶ کنوانسیون گونه‌های جانوران و گیاهان وحشی (واشنگتن - ۱۹۷۳)
- ۲۳۴ ۸-۲-۶ کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان (پاریس - ۱۹۷۲)
- ۲۳۶ ۹-۲-۶ دفتر بین‌المللی تحقیقات پرندگان آبی
- ۲۳۷ ۱۰-۲-۶ کنوانسیون ساختاری سازمان ملل متحد، تغییرات اقلیمی (نیویورک - ۱۹۹۲)
- ۲۳۸ ۱۱-۲-۶ کنوانسیون سازمان ملل متحد برای بیابان‌زدائی (پاریس - ۱۹۹۴)
- ۲۴۰ ۱۲-۲-۶ کنوانسیون وین برای حفاظت از لایه ازن (وین - ۱۹۸۵)
- ۲۴۱ ۱۳-۲-۶ پروتکل مونترال درباره مواد کاهنده لایه ازن (مونترال - ۱۹۸۷)
- ۲۴۲ ۱۴-۲-۶ کنوانسیون بازل (بازل - ۱۹۸۹)
- ۲۴۳ ۱۵-۲-۶ کنوانسیون جلوگیری از آلودگی دریایی (لندن - ۱۹۷۲)
- ۲۴۵ ۱۶-۲-۶ کنوانسیون بین‌المللی مداخله در دریاهای آزاد (بروکسل - ۱۹۶۹)
- ۲۴۶ ۱۷-۲-۶ پروتکل مداخله در دریاهای آزاد (لندن - ۱۹۷۳)
- ۲۴۷ ۱۸-۲-۶ کنوانسیون بین‌المللی نجات دریایی (لندن - ۱۹۸۹)
- ۲۴۸ ۱۹-۲-۶ کنوانسیون حمایت از محیط زیست دریایی (کویت - ۱۹۷۸)
- ۲۴۹ ۲۰-۲-۶ پروتکل همکاری برای مبارزه با آلودگی ناشی از نفت (کویت - ۱۹۷۸)
- ۲۵۰ ۲۱-۲-۶ پروتکل آلودگی دریایی ناشی از اکتشاف و استخراج (کویت - ۱۹۸۹)
- ۲۵۱ ۲۲-۲-۶ پروتکل حمایت محیط زیست دریایی (کویت - ۱۹۸۹)
- ۲۵۴ ۲۳-۲-۶ برنامه همکاری‌های زیست محیطی کشورهای جنوب آسیا (کلمبو - ۱۹۸۰)
- ۲۵۴ خودآزمایی

منابع

ضمائم

ارزش و اهمیت محیط زیست هر چند دیر هنگام ولی هر روز بیش از پیش نزد همگان مشخص می‌شود و امروزه داشتن معلومات زیست‌محیطی به‌عنوان یک ضرورت زندگی محسوب می‌گردد. فعالیت‌های فراوان و گسترده بشر سبب لطمات شدیدی به ظرفیت‌ها و زیر ساخت‌های طبیعی و زیست محیطی گردیده و محدودیت منابع و ازدیاد جمعیت بر اکوسیستم‌های طبیعی فشار مضاعفی وارد نموده است، لذا تعریف و تعیین نوع و میزان فعالیت‌های بشری در طبیعت و محیط زیست و به قولی دیگر تنظیم رابطه انسان و محیط زیست در قالب ضوابط و مقررات انسان ساخت و ملهم از اسرار و رموز طبیعت موجب بین رفتن ای حقوق محیط زیست را پدید آورده است. به عبارت دیگر، حقوق محیط زیست درصحن دفاع از منابع طبیعی و محیط زیست در صدد است فعالیت‌های معقول بشر در طبیعت را در قالب فعالیت‌های مجاز تعریف کرده و به منظور جلوگیری از صدمات زیست محیطی، مقررات پیشگیرانه‌ای دنبال می‌شود و حتی در صورت بروز خسارات زیست محیطی، آن‌ها را به‌عنوان جرایم زیست محیطی تعریف و متهم را تعقیب کیفری نماید. حقوق محیط زیست نقش به‌سزایی در تحقق آرمان انسانی در رسیدن به توسعه پایدار ایفا می‌نماید.